

Verslag bewonersbijeenkomst 14 oktober 2015

Evaluatie en actualisatie Landschapsvisie Drentsche Aa

Hendrik Oosterveld, voorzitter Overlegorgaan Drentsche Aa

Deze bewonersavond is georganiseerd om de bewoners van het Drentsche Aa-gebied te betrekken bij de evaluatie en actualisatie van de Landschapsvisie Drentsche Aa uit 2004. Er is in de periode van 2004 tot nu veel gebeurd. Zowel in het gebied door de uitvoering van verschillende projecten als door gewijzigde inzichten, ingegeven door nieuwe trends en ontwikkelingen. Zoals leefbaarheid van de kleine dorpen, landbouw en toerisme en recreatie.

Daarom is het nu tijd om de visie te evalueren en te actualiseren. Dit doen we met drie verschillende werkgroepen, om een zo breed mogelijk perspectief te krijgen. De groepen bestaan uit bewoners (incl. agrariërs en ondernemers), deskundigen en studenten. Het doel van deze groepen is om meningen en ideeën over het Drentsche Aa-gebied op te halen en dat te gebruiken voor de evaluatie en daarna mee te nemen in de actualisatie van de Landschapsvisie.

Het Overlegorgaan gaat voor het Drentsche Aa-gebied uit van behoud door ontwikkeling. Daarbij spelen Beleven, Beschermen en Benutten een grote rol. Met beleven bedoelen we het met z'n allen genieten van het gebied, met beschermen het behoud van de kwaliteit van het gebied en met benutten het bieden van ruimte aan ondernemerschap. Grondgebonden landbouw en klimaatverandering maken daar deel van uit.

Berno Strootman, landschapsarchitect

Het Drentsche Aa-gebied is 34.000 ha. groot en helt af van zuid naar noord. Het bestaat uit drie delen:

1. beekdalen
2. essen (hart gebied, gekoppeld aan dorpen)
3. velden

In 2004 constateerde men dat de herkenbaarheid van het gebied aan het verdwijnen was. Daarom is toen de Landschapsvisie opgesteld, die streeft naar een blijvende herkenbaarheid van het beekdal. De stellingname was toen dat het landschap spannender moest en het geen museumlandschap moest worden. Daarvoor was het nodig dat er actief gestuurd werd op kwaliteit bij ruimtelijke veranderingen: alleen fors ingrijpen op plekken waar al fors is ingegrepen en voorzichtig omgaan met nieuwe voorzieningen. Verder vond men het belangrijk dat de historische gelaagdheid van landschap beter zichtbaar werd en er meer

met diffuse grenzen en gradiënten gewerkt zou worden. De vergelijking tussen 1900 en 2010 is dat er toen uitgestrekte heidevelden waren en er nu veel bos is.

Om de beek te herstellen moeten we oude loopjes 'aantakken', de beek laten hermeanderen, stroompjes herstellen en sloten dempen voor het herstel van loopjes. Voor het herstel van de essen geldt dat we ze ruimtelijk herkenbaar maken en rondje om de es weer mogelijk maken. Voor de herkenbaarheid van de velden zijn grootschalige landbouwgronden en bosgebieden nodig en de aanwezigheid van lanen en bepaalde erfbeplantingen.

De Landschapsvisie is in 2004 aan de hand van diverse thema's tot stand gekomen, zoals archeologie; oude sporen weer herkenbaar maken in het landschap zoals karrensporen en grafheuvels.

Projecten vanuit de Landschapsvisie Drentsche Aa die de afgelopen 10 jaar zijn uitgevoerd zijn:

- Strubben Kniphorstbos > groot archeologisch gebied. Bos groeide naar elkaar toe, Strubben en andere archeologische waarden niet meer zichtbaar. Vanuit beheer- en inrichtingsplan gebied aangepakt.
- Ballooërveld - groot heidegebied met veel tijdlagen. Vanuit beheer- en inrichtingsplan gebied aangepakt, o.a. heide weer zichtbaar gemaakt.
- Belvédères – aanleg van uitkijkpunten met mooie zichtlijnen.

Er zijn destijds veel partijen betrokken bij totstandkoming van visie en dat doen we nu weer.

We kunnen trots terugkijken op wat er tot nu toe tot stand is gekomen. Een goede visie is vaak meer sturend dan een gedetailleerd plan. Wel moeten we zorgen voor goed onderhoud van hetgeen we ontwikkelen, zoals b.v. het open houden van de zichtlijnen van de belvédères.

Interview tafelgasten

Harriët Bosman, Waterschap Hunze en Aa

Het waterschap is trots op de integrale manier van planontwikkeling de afgelopen 10 jaar. De opgave was om meer ruimte voor water te creëren in combinatie met natuurontwikkeling, zonder daarvoor extra landbouwgronden te gebruiken. Voorbeelden zijn het Deurzerdiep en Anreperdiep, de herkenbaarheid van de beek is daar toegenomen. Lastige punten zijn het houden van "droge voeten". Dat blijft een puzzel; hoe stem je goed af en bedien je de omgeving goed. Je kan niet iedereen tegemoet komen. Met name voor de landbouw is dit een moeilijk punt. De opvang van water komt al gauw daar terecht. Voor de toekomst ziet het waterschap natuur in combinatie met landbouw en water.

Vanwege het veranderend klimaat en de grote hoeveelheid neerslag moet ook binnen de Drentsche Aa water opgevangen worden. Samen met partners wordt het Natuurlijk Netwerk Nederland goed beheerd en gecombineerd met water. De ecologie in en om beek is goed. Het belang van de Landschapsvisie is dat het sturing geeft. Er wordt met de omgeving gekeken naar het totale gebied. Vraagstukken als ' wat betekent het voor het landschap' blijven, evenals welke invulling gekozen wordt. De landschapsvisie geeft hiervoor de hoofdlijnen.

Harrij Creemers, ondernemer en gastheer

Als ondernemer (maar ook als bewoner) heb je veel aan een gebied als de Drentsche Aa. Het is een uniek gebied met zowel cultuur als natuur en een beekstelsel. Als je je erin verdiept zie je pas hoe mooi het is. Ik heb veel profijt van de omgeving, met name als gastheer. Het is mooi om mee te helpen aan de beleving van het gebied. Je leert steeds beter het landschap te lezen.

Het gebied heeft me gebracht wat ik verwacht had. Het is een bijzonder gebied om m'n bedrijf te kunnen voeren en geeft kansen om me te blijven ontwikkelen.

De gasten komen overal ter wereld vandaan, vooral uit Nederland en Europa, maar ook uit Amerika. De gasten zeggen regelmatig; we zijn aan jullie toe, rust, ruimte en stilte. Die stilte en donkerte is uniek. Mensen worden hier nog wakker van de haan.

Er zijn veel belanghebbenden in het gebied. Van belang is dat het in stand blijft. Belangrijkste doel van de visie is om een verbindende factor te zijn. Er moet meer samenwerking en overleg tussen partners plaatsvinden. Spreekt iedereen wel dezelfde taal en hebben ze dezelfde belangen? Daar moet voldoende aandacht voor zijn en daar kan de landschapsvisie een rol in spelen.

Jan Lucas Hofsteenge, agrariër

Heeft een melkveehouderij met 85 koeien en is mede oprichter van de agrarische natuurvereniging.

Zowel landbouw als natuur moeten zich kunnen ontwikkelen. Er verdwijnen agrarische bedrijven. Degenen die willen blijven boeren in het gebied moeten wel kunnen blijven groeien. Landbouw hoeft geen tegenstelling van natuur te zijn.

Jammer dat agrarische natuurprojecten nu niet meer zelf bedacht mogen worden.

Landschapsonderhoud is voornamelijk bij derden komen te liggen. Dat had beter bij de landbouw kunnen blijven. Het genereert extra inkomsten en dat is goed voor de leefbaarheid. De wens van veel agrariërs is om mee te blijven werken aan landschap.

Jan Bakker, ecooloog

Mensen kijken tegen het landschap aan en zien landbouw en landschapselementen. Dat moet blijven. In dat landschap hoort levende natuur. Het benutten ervan is één ding, maar de planten en dieren die er leven zijn een ander belangrijk onderdeel. Het landschap van de

Drentsche Aa is een ijzersterk merk. Vijftig jaar geleden is al begonnen met bewaren en herstellen, vanuit eenheid van beheer en veel onderzoek in gebied.

Vanuit Europees perspectief is het bijzonder dat we één groot gebied hebben, van boven- tot benedenloop. De middenloop is redelijk intact. Er zijn nog wel herstelopgaven in de boven- en benedenloop. Agrariërs kunnen daar een grote rol in spelen. Staatsbosbeheer zou in overweging moeten nemen om met agrariërs te gaan weiden. De rol van de particuliere beheerder moet opnieuw bezien worden, inclusief de betaling ervan.

Vrijwel alle grote recreatie-attracties liggen tegen het natuurgebied aan. Laat een deel van de toeristenbelasting naar de beheerder gaan, die zorgt tenslotte voor het gebied.

Hans Elerie, historisch geograaf

Is tevreden over wat er de afgelopen periode is bereikt in het gebied.

De leefbaarheid in het gebied is goed. De bevolking veroudert echter en de stad is als vestigingsplaats heel populair geworden. De mensen zijn wel emotioneel verbonden met een dorp of gebied. Het probleem ligt bij de kleine scholen, die hebben het moeilijk. Veel ouders geven de voorkeur aan een grote school. Het is de taak van gemeenten om voor een oplossing te zorgen.

Het is belangrijk dat er landbouwgrond op de essen blijft, evenals akkerbouw en anders gras. Probleem blijft het oprukken van teelt die veel water en gewasbeschermingsmiddelen nodig heeft. Grondgebonden landbouw zou beter zijn. Niet teveel mest van buitenaf. Er wordt soms grond gekocht voor de mest en dat is jammer.

Op de essen zou eigenlijk de oude akkerflora moeten staan (randbeplanting).

Staatsbosbeheer heeft dat ook in haar visie staan. Daar moeten we mee aan de slag. Het trekt vogels en insecten aan en het brengt nog wat op ook. Dit kan goed opgepakt worden in samenwerking met Staatsbosbeheer en agrariërs, zoals in Nieuwlanden ook gedaan wordt.

Debat met bewoners

- Het water uit de Drentsche Aa wordt als drinkwater gebruikt. Er wordt veel mest en gewasbeschermingsmiddelen gestrooid wat in het water terecht komt. Hoe gaan we daarmee om en tast het de waterkwaliteit aan?

Het waterschap beheert de waterkwaliteit. Naast stoffen kijkt het Waterschap ook naar ecologie. Waterwinning gebeurt bij De Punt. Samen met het Waterbedrijf wordt dit gecontroleerd. Soms is het fosfaat- of nutriëntengehalte hoog. Dit ligt onder meer aan het verleden toen dit nog veel gebruikt werd. Het spoelt door naar de beek. Samen met de landbouw wordt gekeken hoe hier mee om te gaan. Er is echter ook een link met het stedelijk gebied, waar het probleem ook vandaan komt. Er zijn verschillende plannen opgesteld hoe om te gaan met gewasbeschermingsmiddelen. Het is dus een gecombineerd verhaal tussen industrie, landbouw en stedelijk gebied.

- Normen voor de landbouw worden erg strak aangetrokken. Veel agrariërs doen zelf aan de kringloopgedachte. Door de wetgeving komen ze alleen eigenlijk tekort. Gewassen gaan steeds minder opbrengen. Dit komt doordat er alleen nog mest van eigen dieren wordt gebruikt. Hierdoor ontstaat een omgekeerd effect, nl. verschraling.

Waterkwaliteit heeft nu geen plek in de Landschapsvisie. Er wordt gekeken of en hoe dit een plek kan krijgen in de nieuwe visie.

- In 2 beekdalen ontstaat een boslandschap. Dit past niet in beekstelsel en is een omvorming van het beekdallandschap. Wat wordt er eigenlijk mee beoogd? Het is namelijk niet overeenkomstig het beeld uit de visie.

Het gebied is zo groot en robuust dat je het één kan doen en het ander niet hoeft te laten. Door delen van het beekdal te vernatten, kunnen zowel orchideeën als andere flora ontstaan. Biodiversiteit is bos, moeras en weide. Dat kan in dit gebied naast elkaar en juist de natte bossen dicht bij de beek zijn nu slechts op geringe schaal aanwezig. Uitbreiding daarvan is juist een plus voor de biodiversiteit van het gebied.

- Bemoeienissen met grondgebruik op de essen gaat veel te ver. Landbouwgebruik is de historie. Op de essen moet gewoon bestaand gebruik mogelijk blijven. Dit moet niet beperkt worden of aan banden worden gelegd waardoor bepaalde teelten niet meer mogelijk zijn.

- Je kan landbouwers financieel ondersteunen om bepaalde teelt te planten. Dan hoeven ze bijvoorbeeld geen aardappelen meer te telen. Hier loopt je wel tegen EU-regels aan. Landbouw moet ook betrokken worden bij de gebiedsontwikkeling. Doe het met elkaar en kijk naar de waarde van het gebied.

- Je hebt een visueel landschap, dat is wat we zien, het casco, maar wat in feite levenloos is. Dit is als het ware het skelet en daar bovenop moet 'vlees' komen. Dat is wat we natuur noemen, maar dat is nu vrij levenloos. Levende natuur kan er komen in de vorm van kenmerkende flora en fauna.

- Het behoud van het landschap is fantastisch. De bevolking wil koeien in de wei. Verschil tussen biologische koeien en gewone koeien is tegenwoordig zo klein.

- Koeien zijn ook gewenst door toeristen. Die vinden het fantastisch. Zonder koeien zijn weilanden dood.

- Een voorstel voor de essen > zet een paar hectare van een grondgebonden gewas neer en wissel daarmee jaarlijks af. Een agrariër wil wel vruchtwisseling houden, wisselteelt. Dus wel natuurlijk gewas op de es, maar dan steeds verplaatsten. Dit kan prima met agrariërs afgestemd worden.

- De agrariërs worden zo ingekaderd, de vrijheid verdwijnt helemaal. Dat is niet goed. Er wordt steeds verder aangesnoerd en verteld wat je wel en niet kan verbouwen. Dit wordt steeds erger en dat moet niet.

- Is de Vogelbescherming betrokken bij alle plannen?

De vogels worden geteld en beschreven. Dit wordt allemaal door vrijwilligers gedaan. Weidevogels zijn nagenoeg verdwenen. Vogels die van natte voeten en ruige gronden houden zijn ervoor terug gekomen. Weidevogels zullen het slecht blijven doen. Bosvogels zijn vooruit gegaan. Biodiversiteit speelt hier een rol. De aanwezige soort vogel wordt bepaald door wat er op de gronden gebeurt. Winst voor weidevogels valt te behalen buiten de natuurgebieden.

Vaak krijgt de landbouw hier de schuld van. Dit heeft echter ook te maken met predatie, niet alleen met landbouw. Bos in het beekdal betekent roofvogels die de kleinere soorten opeet. Ook de vos speelt hierin mee. Bij de ruilverkaveling kwamen singels en dat zijn bomen geworden. Dit zijn restaurants voor roofvogels. Om vogels buiten de bossen te krijgen zou subsidie aan agrariërs gegeven kunnen worden om graan te laten staan als wintervoer voor vogels. Daar komen zangvogels op af en dat zal de populatie goed doen.

- Waterkwaliteit > de vissen gaan goed in beek, evenals het chloride- en zuurstofgehalte. De chemicaliën gaan echter omhoog. Dit komt door de lelieteelt. Hoe denkt men hierover? Agrariërs verhuren hun land aan lelieteelers uit westen. Dit brengt twee à drie keer zoveel geld op als gewone teelt. De methodiek van onderzoek gaat steeds verder, men kan steeds meer middelen onderscheiden die er waarschijnlijk vroeger ook al waren.

Waterschap: Er is een toename aan nitraten. Men weet echter niet of de toename van bestrijdingsmiddelen een trend is. Dit kan een probleem worden. De link met de lelieteelt wordt onderzocht. Het klopt dat er meer gemeten kan worden dan vroeger. We moeten oppassen dat de sector niet in een kwaad daglicht wordt gezet en eerst de onderzoeken afwachten. Door de grote regenbuien is er sowieso meer afspoeling gekomen.

- Wat wordt er aan Jacobskruiskruid gedaan? Het loopt de spuigaten uit. Daar moet iets mee gebeuren. Het is ook onderdeel van het landschap. Ook wordt er te weinig aan de houtwallen gedaan. Jacobskruid is alleen gedroogd giftig, dus in hooi. Daar waar begraasd wordt, vreten de dieren er om heen.

- Er rijden zoveel auto's en trekkers van Staatsbosbeheer. Kan een deel van het gebied ook niet opgesteld worden voor crossmotoren?

Luit Hummel, projectcoördinator BOKD

Is begeleider van de werkgroep bewoners namens de vereniging van kleine dorpen.

De Drentsche Aa is een bijzonder gebied, waar wonen, werken en leren belangrijk is.

Daarom is het van belang om de bewoners te betrekken bij de evaluatie en actualisatie van de Landschapsvisie. Er is namelijk niet één beheerder in het gebied, maar het zijn er heel veel, zowel de natuurbeheerders als de bewoners en agrariërs in het gebied.

Dit is de uitgelezen mogelijkheid om betrokken te worden bij de evaluatie en actualisatie van de visie. De komende maanden wordt dan ook in gesprek gegaan met bewoners over de landschapsvisie. Wat heeft het gebied bijgedragen aan woon- werk en leefgenot? Wat moet er beter en wat is goed? Hoe kan of moet het bijdragen in de toekomst?

Wie invloed wil hebben of mee wil praten kan zich aanmelden voor de werkgroep bewoners.

Er liggen een soort bierviltjes op tafel. De aanwezigen wordt gevraagd om die in te vullen met de eigen mening/opinie. Deze input vormt voor de werkgroep bewoners de basis om verder op te bouwen.

Wat hebben tafelgasten op hun viltje geschreven?

Harrij Creemers:

Er gaat heel veel goed. De natuur is van ons allemaal. De krachten van de agrariërs en iedereen die met natuur te maken heeft bij elkaar voegen, dan kom je er samen wel uit. Er zijn namelijk veel gemeenschappelijke belangen.

Harriet Bosman:

Vanuit waterschap is er de laatste jaren de trend om een robuust watersysteem te creëren en dat gaat goed, waardoor een beter beekmilieu ontstaat.

Jan Bakker:

Mijn droom is dat er volop planten en dieren in het landschap aanwezig zijn. Ruiken, voelen en horen!

Hans Elerie:

We moeten vooral bewoners bij de landschapsvisie betrekken uit het eigen gebied. Het onderhoud is hier en daar slecht, achterstallig. Voetpaden en kerkpaden groeien dicht. We moeten met de bewoners naar buiten om aan te geven wat er moet veranderen. Inrichting, beheer en onderhoud > input moet vanuit de bewoners komen.

Jan Lucas Steenbergen:

Wil koeien graag in de wei houden. Bossen groeien zo'n beetje de weiden in. Slecht onderhoud weideranden. Staatsbosbeheer moet ook oog hebben voor de agrariër en niet alleen voor de natuur. Meer samenwerking.

Afsluiting

Er worden in totaal drie werkgroepen gevormd: bewoners, deskundigen (die meer van een afstand kijken naar gebied en vanuit eigen kennis een visie geven) en studenten uit Wageningen die vooral een landschapsevaluatie doen.

Eind februari 2016 is de evaluatie klaar, waarna gestart wordt met de actualisatie van de visie. In de zomer van 2016 zal de geactualiseerde Landschapsvisie Drentsche Aa klaar zijn. De tafelgasten en alle aanwezigen worden hartelijk bedankt voor hun aanwezigheid en inbreng.